

Llegim en parella es basa en la tutoria entre iguals com a mètode d'aprenentatge cooperatiu, en la implicació de les famílies en les tasques escolars i també en la competència lectora; l'article explica el funcionament de la xarxa llegim en parella tant en el seu vessant presencial com en el virtual.

Xarxa Llegim en parella, centres que treballen junts per introduir innovacions educatives

L'aprenentatge entre iguals quan els iguals són escoles

*David Duran
Marta Flores¹*

Darrerament s'ha insistit molt sobre com les interaccions entre iguals –entenent iguals per persones que tenen un estatus social similar–, organitzades de manera escaient, poden produir aprenentatge. Hem parlat d'aprenentatge entre iguals –quan aquests són alumnes referint-nos al treball en equips cooperatius, en els quals els alumnes aprenen a partir de les ajudes que ofereixen (perquè ensenyar és una bona manera d'aprendre) i que reben dels seus companys. També podem parlar d'aprenentatge entre iguals referint-nos a professors que treballen en equip –incloent-hi també el treball en parella– i reflexionen sobre les seves pràctiques com a mecanisme de desenvolupament professional. D'una manera similar, en un àmbit més general, podríem dir que les interaccions entre diferents escoles també poden oferir oportunitats d'aprenentatge. Cada cop hi ha més experiències en què mestres de diferents centres, que comparteixen interessos o reptes, es coordinen per tal de dur a terme, en les seves respectives pràctiques

1. David Duran Gisbert i Marta Flores Coll són membres del Grup de Recerca sobre Aprenentatge entre Iguals de l'ICE de la UAB.
<http://antalya.uab.es/ice/aprenentatgeentreiguals>

escolars, accions que són acompanyades per les experiències dels altres centres. Una bona manera d'afrontar el canvi escolar, la introducció i el manteniment de pràctiques innovadores, pot ser comptar amb el suport (experiència, recursos compartits, ajudes...) d'altres mestres, en altres escoles, que resolen problemàtiques similars.

Llegim en parella, un programa de tutoria entre iguals per a la millora de la comprensió lectora

Llegim en parella és un programa educatiu, impulsat pel Grup de Recerca sobre Aprenentatge entre Iguals de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona, que es basa en la tutoria entre iguals, la implicació de les famílies en les tasques escolars i la competència lectora (Duran, 2007).

La tutoria entre iguals és un mètode d'aprenentatge cooperatiu reconegut per experts en educació com una pràctica altament efectiva per afavorir una escola inclusiva. Consisteix en la creació de parelles d'alumnes, amb diferent grau de competència curricular, dins de les quals cada membre desenvolupa un rol (tutor o tutora) per assolir graus d'aprenentatge més alts. L'alumne tutor aprèn ensenyant i el company tutorat aprèn gràcies a l'ajuda permanent i ajustada que li ofereix el company tutor. Per convertir les interaccions en aprenentatge, el professor ha de planificar exhaustivament la relació dins de les parelles d'alumnes, comptant amb materials que concretin aquesta estructura, però progressivament pot anar transferint a les parelles d'alumnes la presa de decisions en l'ajustament de les activitats proposades i el disseny, per part dels alumnes tutors, de nous materials didàctics.

El segon component del programa és el suport familiar a la lectura. La col·laboració familiar per acompanyar els aprenentatges des de casa té una influència positiva sobre el rendiment escolar, no només pel suport que els alumnes reben directament dels seus familiars, sinó sobretot per la continuïtat que l'alumnat percep entre els objectius educatius de l'àmbit escolar i el familiar. El programa proposa una estructura d'interacció entre pares o mares i fills o filles, i els dona recursos per acompanyar-los en els aprenentatges i amb el suport de materials específics.

Pel que fa a la competència lectora, *Llegim en parella* crea situacions de comprensió lectora autèntiques, presentant textos reals com els que els alumnes poden trobar-se quotidianament. Els textos són seleccionats amb tres criteris: varietat de formats, nivell de complexitat (lleugerament per sobre del nivell general de comprensió lectora dels alumnes tutorats) i continguts interessants amb unitat de significat per ells mateixos. Els fulls d'activitat serveixen de mostra perquè els alumnes tutors en creïn per als seus companys tutorats.

El desenvolupament del programa s'estructura en diverses fases, les quals en alguns moments es porten a terme de manera paral·lela: creació de parelles i formació prèvia d'alumnat i famílies, sessions de tutoria entre iguals (tant escolars com familiars) i avaluació.

Per crear les parelles es proposa l'ús d'una prova de comprensió lectora o la utilització de dades de les quals ja disposin els mestres per

tal de fer les parelles amb alumnes de diferents nivells de competència lectora. En alguns centres s'opta per aparellar alumnes de la mateixa classe, aprofitant les diferències que, lògicament, existeixen; en d'altres, s'aparellen alumnes de diferents cursos i els més grans fan de tutors. Fetes les parelles, els alumnes reben una formació inicial en el seu rol concret, a través de la qual comprenen el tipus de treball a fer, es familiaritzen amb els materials i assoleixen les habilitats bàsiques per desenvolupar el rol que els ha estat assignat. També es fa aquesta formació inicial amb les famílies, però de manera més resumida.

Un cop feta la formació, comencen les sessions de tutoria. El programa proposa dues sessions setmanals de trenta minuts al llarg de dotze setmanes (un trimestre). Cada sessió de trenta minuts segueix una estructura concreta: primer es llegeix en veu alta, a través d'activitats prèvies i de l'ús d'una tècnica de lectura en parella; després es resolen activitats de comprensió lectora i, finalment, quan ja s'ha assolit una comprensió plena, es fa una lectura expressiva. Addicionalment, es proposen activitats complementàries, relacionades amb les temàtiques llegides. Quinzenalment, cada parella dedica els últims minuts de la sessió a fer una autoavaluació del procés de treball i dels avenços que experimenten.

Per fer l'avaluació del progrés dels alumnes es proposa utilitzar diferents instruments: avaluació inicial i final (prova de comprensió), pauta d'autoavaluació en parella, registre d'observacions del mestre, dossier dels fulls d'activitats, fulls d'activitats elaborats pels alumnes tutors i la informació provinent de la tutoria familiar.

El programa es planteja, doncs, com un punt de partida que faciliti als centres disposar de materials per introduir l'aprenentatge cooperatiu, en aquest cas la tutoria entre iguals, com a metodologia inclusiva que permet veure la diversitat en positiu; desenvolupar noves didàctiques de l'ensenyament del català; millorar la competència lectora de l'alumnat, especialment la comprensió; fomentar la capacitat de cooperació o de treball en equip de l'alumnat; i potenciar la implicació de les famílies en les tasques escolars, oferint-los la possibilitat d'actuar des de casa com a tutors de lectura dels seus fills o filles.

Tot plegat suposa una actuació d'innovació educativa que –tal com vam veure en la primera prova pilot del programa duta a terme al

CEIP Riera de Ribes durant el curs 2005-06 (Duran i Oller, 2006)– requereix un suport important al professorat implicat.

La Xarxa Llegim en parella, escoles que s'ajuden en una innovació educativa

És per això que durant el curs 2006-07 ens vam proposar crear un espai de treball en xarxa de centres amb l'objectiu de donar-nos formació i suport mutu per a la posada en pràctica de l'experiència, per tal de garantir un cert nivell d'èxit que permetés que la innovació fos sostenible o incorporada al repertori d'actuacions habituals dels centres.

Les xarxes de professorat permeten generar espais on els docents es veuen com a creadors de coneixement, que experimenten, avaluen i difonen experiències innovadores, que promouen el canvi en l'ensenyament (Fernández, 2007).

La *Xarxa Llegim en parella* va agrupar, a més del CEIP Riera de Ribes (Sant Pere de Ribes), l'Escola Bergantí (el Masnou), l'IES Jaume I (Salou), l'Escola Sagrat Cor (Montcada i Reixac), el CEIP Antoni Grau Minguell (Sant Quintí de Mediona) i el CE Jacint Verdaguer (Sant Sadurní d'Anoia). Tots sis eren centres que havien participat en assessoraments sobre aprenentatge cooperatiu del nostre grup, els equips directius dels quals manifestaven el compromís de facilitar la participació en la xarxa de dos professors, amb l'objectiu que, si el resultat de la innovació era positiu, pogués ser incorporada en les actuacions del centre.

El funcionament de la xarxa

La *Xarxa Llegim en parella* combina les trobades presencials amb la coordinació estable virtual a través de les aules de formació de l'ICE de la UAB. Pel que fa a les sessions presencials, se'n van fer tres al llarg del curs 2006-07, una en cada trimestre. L'objectiu d'aquestes trobades era compartir la posada en marxa, el desenvolupament i la cloenda del programa amb totes les escoles participants en el projecte.

En la primera trobada, a més de les presentacions personals, s'hi va fer una introducció del programa i dels materials. Es va lliurar a cada representant dels centres participants el material de treball (article descriptiu del programa, presentació PowerPoint, DVD explicatiu i materials per treballar a l'aula), tot demanant que el professorat fes servir el conjunt de materials de manera apropiada a les característiques específiques i necessitats de l'alumnat. No es tracta d'*aplicar* un programa, sinó d'*apropiar-se'l* per dur-lo a la pràctica de manera creativa i ajustada al context i necessitats de cadascú.

Justament per això, es va fer una introducció als fonaments conceptuals del programa (tutoria entre iguals, implicació familiar i competència lectora), amb el benentès que per fer els ajustaments esmentats cal entendre bé els principis sobre els quals descansa la innovació educativa de què tractem. En tenir els mestres coneixements previs del programa (gràcies a la lectura d'un article en el qual s'exposen les bases i el funcionament), en aquesta primera trobada ja van sorgir els primers dubtes respecte a les actuacions pràctiques que calia emprendre als centres. En aquell moment ja va començar el treball de col·laboració entre les escoles, tot oferint-se ajudes en la resolució de problemes. Així, per exemple, un centre de secundària preguntava sobre com podien convidar efectivament les famílies a participar en el programa, a la qual cosa algunes escoles presents amb experiències consolidades d'implicació familiar van plantejar els recursos que elles mobilitzarien.

A més a més de poder compartir els dubtes de manera presencial, es va crear un fòrum dins de l'aula virtual, en el qual els participants s'oferien ajudes per resoldre els problemes que anticipaven en la fase de planificació de la innovació. «El nostre dubte és com fer les parelles, si el nombre d'alumnes a l'aula és senar», és un exemple de pregunta que va generar un debat que va permetre construir solucions sofisticades i efectives.

L'Aula virtual, amb la funció de mantenir el contacte permanent de les escoles de la xarxa, va resultar un espai útil i profitós per afavorir la comunicació, compartir i resoldre els dubtes que anaven sorgint en el dia a dia i tenir a disposició de tots els participants els materials i documents necessaris per a la posada en pràctica del programa. Els avantatges que ofereix aquest tipus de comunicació són obvis:

possibilitats de comunicació immediata entre tots els participants, però sempre des de les pròpies possibilitats horàries, facilitant la consulta de tots els esdeveniments i trobades convocades. En alguns casos, però, el fet de no estar habituats a fer servir aquesta eina va comportar un inici menys participatiu del que calia esperar, però que gradualment vam anar superar.

L'objectiu de la segona trobada va ser compartir l'estat de l'experiència en cada centre, a partir d'una graella-esquema que recollia els elements principals de posada en pràctica. La part més rica, però, es va fer a partir de la recollida dels dubtes, els problemes o les dificultats amb què cada centre s'anava trobant en el procés de posada en marxa del programa. Per exemple, els ajustaments als alumnes vulnerables, el paper del mestre en la sessió de tutoria entre iguals, els ajustaments dels fulls d'activitats i de les graelles d'observació i de

seguiment, el suport a les famílies en el paper de tutor de lectura, la possibilitat que en alguns casos els nens facin de tutors dels seus pares... Aquí aparegueren autèntics episodis d'aprenentatge entre iguals, quan els centres mostraven com havien superat les mateixes dificultats que preocupaven a d'altres o com resoldrien les problemàtiques que els altres presentaven.

En el transcurs del desenvolupament del programa es va fer una visita a tots els centres participants i una observació de les sessions de treball a partir d'una pauta. Durant aquestes visites vam poder comentar amb els mestres la posada en marxa i seguiment del programa, els dubtes i les dificultats amb què es trobaven i també va servir per fer un primer recull de les observacions i valoracions dels mestres responsables.

Un cop finalitzat el desenvolupament del programa en la majoria dels centres, l'objectiu de la tercera trobada va ser valorar-ne els resultats i planificar-ne la continuïtat, amb la finalitat que la innovació esdevingués sostenible. En una primera part, es van fer entrevistes amb els mestres de cada centre per valorar el grau de satisfacció i elements de millora del programa. L'estructura d'aquestes entrevistes era molt similar a un qüestionari que els mestres havien passat a l'alumnat i les famílies participants del *Llegim en parella* dels respectius centres. Aquestes dades –juntament amb d'altres com l'avaluació de la comprensió lectora de l'alumnat i de la imatge lectora– formen part d'una recerca sobre el programa, els resultats de la qual han estat presentats a les escoles a mesura que s'anaven obtenint.

En la segona part de la darrera sessió, es van posar a debat les diferents propostes de millora fetes per les escoles, que abastaven elements com la temporalització, l'afinament de l'avaluació, la revisió del material didàctic elaborat pels alumnes tutors i, sobretot, els aspectes organitzatius de centre involucrats en el manteniment del projecte. En aquest sentit, val a dir que tots els centres van manifestar la voluntat de continuar el projecte el curs següent i van demanar la possibilitat de mantenir el treball en xarxa.

I en aquests moments...

En el curs actual, 2007-08, els centres inicials de la *Xarxa Llegim en parella* continuen vinculats i han reemplaçat en tots els casos, menys en un que no ha estat possible, els professors participants. Aquest era un element necessari per tal d'aconseguir que la innovació passés de ser una actuació puntual –associada a uns mestres concrets– a convertir-se en un projecte assumit pel centre. Els nous mestres incorporats a la Xarxa compten, però, amb el suport dels companys de centre que ja han dut a terme l'experiència.

Però, a més, a la Xarxa s'han incorporat noves escoles: CEIP Pau Casals (Sant Llorenç d'Hortons), CEIP Sant Jordi (Navàs), Escola Vedruna (Artés), les quals permetran que l'aprenentatge entre iguals al si del projecte sigui encara més ric, en comptar amb diferents graus d'expertesa. En aquest sentit, cada equip de mestres de cada escola rep la visita i fa una visita a un altre centre. Els nostres mestres saben que ensenyar altres col·legis és una bona manera d'aprendre. Per tant, quan les escoles amb experiència actuen com a tutores de les noves (oferint ajudes, recursos, materials...) tindran una excel·lent oportunitat de millorar la seva pròpia actuació docent.

Referències

- DURAN, D.; OLLER, M. «La participació de les famílies en un programa de tutoria entre iguals per a la millora de la competència lectora», a *Suports. Revista Catalana d'Educació Inclusiva*, 10 (29), 2006, p. 74-81.
- DURAN, D. «Llegim en parella, un programa de tutoria entre iguals, amb alumnes i famílies, per a la millora de la competència lectora», a *Articles. Revista de didàctica de la llengua*, 42, 2007, p. 85-99.
- FERNÁNDEZ, M. «Redes para la innovación educativa», a *Cuadernos de Pedagogía*, 374, 2007, p. 26-30.